

T Á R S A S Á G A S Z A B A D S Á G J O G O K É R T

TASZ

**A Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezet
véleménye**

**A Büntető törvénykönyv módosítására vonatkozó T/9861. számú
törvényjavaslatról**

**Készítette:
dr. Simon Éva
Politikai szabadságjogok programvezető**

BUDAPEST, 2009. SZEPTEMBER 23.

A Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezet álláspontja a Büntető törvénykönyv módosításáról.

1. Bevezető megjegyzések

A képviselői önálló indítványként 2009. május 27-én benyújtott törvényjavaslat a Büntető törvénykönyvben új tényállás megalkotására tesz javaslatot, a „Holokauszt tagadása” címmel¹.

A javasolt tényállás a Holokauszt *kétségbevonása vagy tagadása*, az áldozatok e minőségükben való *becsmérlése*, a Holokauszt elkövetőinek *dicsőítése* vagy tetteik *helyeslése*, valamint a Holokauszt *megisméltésére felhívását* rendelné büntetni. Az elkövetési magatartások minősített esete, ha azokra nagy nyilvánosság előtt került sor, vagy az erőszakos cselekményhez vagy a köznyugalom súlyos megzavarásához vezet.

A TASZ álláspontja szerint a javasolt tényállás nem illeszkedik az alapjogi rendszerhez és nem felel meg a büntetőjog dogmatikai felépítésének.

A TASZ a törvényjavaslat visszavonását javasolja.

2. Általános megjegyzések

A TASZ álláspontja szerint az antiszemitizmus és a kirekesztő, rasszista szemléletmód és az ilyen vélemények nyílt hangoztatása súlyos problémát jelent. Felmérések bizonyítják, hogy a nemzeti, etnikai, vallási kisebbségekkel szembeni előítéletek és kirekesztő attitűd egyre inkább része mindennapjainknak. Ezt a helyzetet megszüntetni azonban nem egyes, a Holokauszt tragédiáját kisebbsítő, tagadó, helyeslő emberek börtönnel való fenyegetése fogja megoldani, hanem elsősorban jogon kívüli társadalompolitikai eszközök, mint az oktatási rendszer átalakítása.

A holokauszt tagadás kriminalizálása a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását jelenti. Ezért a holokauszt tagadás kriminalizálása esetén azt szükséges megvizsgálni, hogy alkalmas-e, szükséges-e és arányos-e a kriminalizálás.

A demokrácia egyik alapja a szabad véleménynyilvánítás. A véleménynyilvánítás mindaddig szabad, amíg mások alapjogai nem sérülnek. A holokauszt tagadása sérelmes a túlélőkre és az áldozatok leszármazottaira nézve is, azonban ezek a sérelmek nem az emberi méltóságot sértik, hiszen a lakosság egyes csoportjainak nincsen kollektív emberi méltósága; ez

¹ Holokauszt tagadása

269/C.§ (1) Aki mások előtt

a) a holokauszt történelmi tényét, pusztítását vagy az áldozatok nagyságrendjét kétségbe vonja vagy tagadja, vagy

b) a holokauszt áldozatait e minőségükben becsmérli, vagy

c) a holokauszt elkövetőit dicsőíti vagy tetteiket helyesli, vagy

d) a holokauszt megisméltésére felhív, büntetés miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben írt bűncselekmény elkövetésére nagy nyilvánosság előtt került sor, vagy az erőszakos cselekményhez vagy a köznyugalom súlyos megzavarásához vezetett .

következik az alapjogi rendszerünkben. Emberi jogai az egyes embereknek és nem csoportoknak vannak. Éppen ezért nem két alapjog összeütközését szükséges vizsgálni, hanem a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozásának alkotmányos rendszere felől szükséges megközelíteni a kérdést.

A TASZ álláspontja szerint a kriminalizálás nem megfelelő eszköz. Amennyiben azonban a holokausztagadása bűncselekményt is megvalósít – így például a közösség tagja elleni erőszakot –, akkor a jogalkalmazó már most is fel tud lépni.

Jelenleg a magyar büntetőjogi rendszerben kimutatható problémák sokkal inkább abból fakadnak, hogy a rendőrség, bíróság, ügyészség nem alkalmazza a meglévő törvényi tényállásokat és nem képes érvényt szerezni a jogerős bírói ítéleteknek, mint például a Magyar Gárda betiltása esetében. Statisztikai adatok szerint közösség elleni izgatás törvényi tényállására vonatkozóan 2005-ben 3, 2006-ban 1, 2007-ben 1, 2008-ban 4, 2009-ben 7 regisztrált bűncselekmény történt. Közösség tagja elleni erőszak 2005-ben 6, 2006-ban 6, 2007-ben 5, 2008-ban 8, 2009-ben eddig 0 regisztrált bűncselekmény történt.²

Sajtóhírekből és a TASZ által ismert ügyekből tudjuk, hogy ennél jóval több, ezeket a tényállásokat megvalósító bűncselekmény történt. Az, ha a törvényi tényállásokat a jogalkalmazó nem alkalmazza, kétséget vet fel azzal kapcsolatban, hogy egy új törvényi tényállást – amelynek társadalomra veszélyessége jóval alacsonyabb, mint a közösség elleni izgatás vagy a közösség tagja elleni erőszak – vajon a hatóságok alkalmaznák-e. A büntetőjog elsősorban nem szimbolikus értékek közvetítésére való, az ultima ratio elvből fakadóan a jogalkotónak egyéb eszközöket kell először alkalmaznia.

Az azonban, ha a büntetőjog nem üldözi bizonyos álláspontok hangoztatását, még nem jelenti azt, hogy az államnak is értékítélettel mentesnek kell maradnia. A közhatalmat gyakorlók és a politikusok részéről ugyanis elvárható, hogy minden olyan esetben, amikor a holokausztagadásával a holokausztagadás első, második, harmadik generációs túlélőinek traumáját teszik nevétség tárgyává, akkor az alkotmányos értékek közvetítésével adjanak hangot annak, hogy az ilyen nézetek elfogadhatatlanok.

2. Részletes megjegyzések

A véleménynyilvánítás tartalomsemleges szabályozásának elvéből az következik, hogy nem egyes meghatározott tematikát tilt a jogalkotó, hanem a beszéd hatása alapján fűz jogkövetkezményeket hozzá. A tartalomsemleges szabályozási elv igen fontos alapelv, hiszen ez biztosítja azt is, hogy adott esetben a kódolt beszéd is büntethető legyen. Ha a jogalkotó áttöri a tartalomsemleges szabályozási elvet, ezzel megnyílik az út az egyes, meghatározott tartalmak kriminalizálása előtt, amint azt mind a törvénymódosításhoz, mind az alkotmány módosításához benyújtott módosító indítványok esetében láthattuk. Ennek következményeként a későbbiekben bármilyen egyéb történelmi esemény kétségbevonása vagy tagadása, dicsőítése, helyeslése, vagy megisméltésére való felhívás, az áldozatok becsmérése kriminalizálhatóvá válhat. Ha nincsenek meg a kellő elvi alapok, akkor előbb vagy utóbb vita tárgyát az fogja képezni, hogy az egyes történelmi tragédiák közül melyik volt fájdalmasabb, jelentősebb, és szubjektív sérelemérzetek határozzák majd meg a véleménynyilvánítás szabadságát. Egy ilyen folyamat magában hordozza annak veszélyét is, hogy a jogalkotó hatáskörét túllépve „hivatalos történelmet írjon”.

²Magyar bűnözési és bűnüldözési statisztikák: <http://crimestat.b-m.hu/> 2005-2009. I.-VIII. hónapig.

A törvényi tényállás alapesete nem követeli meg, hogy az érintettek egyáltalán tudomást szerezzenek a holokausztagadás megtörténtéről. A javaslat akkor is büntetni rendelné a holokausztagadást, ha az érintettek nincsenek rákényszerítve arra, hogy bekapcsolódjanak a kommunikációban, végigkövessék vagy szembesülniük kéne az ilyen állításokkal, a javaslat tehát konkrét személyek ténylegesen bekövetkező sérelme vagy annak közvetlen veszélyét sem teszi tényállási elemmé. Ez pedig nem felel meg a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó alkotmányos teszteknek.

A törvényjavaslat második bekezdése már a holokausztagadásának következményei felől kívánja kriminalizálni a magatartást. Ebben az esetben ugyancsak vizsgálni szükséges, hogy szükséges és arányos-e a kriminalizálás. A javaslat (2) bekezdése azt mondja ki, hogy *„a büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben írt bűncselekmény elkövetésére nagy nyilvánosság előtt került sor, vagy az erőszakos cselekményhez vagy a köznyugalom súlyos megzavarásához vezetett.”*

Nagy nyilvánosság a Btk. 137. § 12. pont értelmező rendelkezése szerint a bűncselekménynek a sajtó, egyéb tömegtájékoztatási eszköz, sokszorosítás, illetőleg elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell, ami azt jelenti, hogy bármilyen internetes fórumon, blogon tett megjegyzés is öt év szabadságvesztéssel lenne büntetendő. Ez a TASZ álláspontja szerint aránytalan és szükségtelen.

Az állam a közösség elleni izgatást és egyéb erőszakos magatartásokat, amelyek a véleménynyilvánítás határait átlépik, már ma is büntetni rendeli. Az, hogy egyes meghatározott tartalmakhoz nem rendel egyedi büntetőjogi fenyegetést, nem jelenti azt, hogy ha hatásában félelemkeltő, uszító beszéd hangzik el, az állam ne léphetne fel az ilyen magatartásokkal szemben.

A tényállás (2) bekezdésének egyes fordulatai már jelenleg is büntetendő cselekményekhez kapcsolhatók: így akár az erőszakos, uszító cselekmények, akár azok előkészületei sőt, a félelemkeltés céljából való fenyegetés is büntetendőek, ahogyan bizonyos feltételekkel a köznyugalom súlyos megzavarása már jelenleg is szankciót von maga után.

A TASZ álláspontja szerint az alapesethez rendelt három évig terjedő szabadságvesztés, illetve a minősített esetként meghatározott például az internetes fórumhozzászólások és blogbejegyzések esetén az öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetés aránytalan büntetési tétel. Ilyen súlyú büntetési tételek nagyon súlyos bűncselekmények esetében kerülnek alkalmazásra. Három évig terjedő szabadságvesztést az emberkereskedelem, a személyi szabadság megsértése vagy a kényszerítés, öt évig terjedő szabadságvesztést a megrontás, a kényszervallatás vagy a súlyos testi sértést okozó közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény esetében alkalmazott a jogalkotó.

Mint azt már említettük, az, hogy a büntetőjog az egyes tartalmak alapján semleges, még nem jelenti azt, hogy az állam szervei, a közhatalom gyakorlói és a közszereplő politikusok is semlegesek kell maradjanak olyan helyzetben, amikor sok embert sért egy beszéd. A közhatalom gyakorlói ugyanis kötelesek az Alkotmány értékrendjét közvetíteni, ami azt jelenti, hogy minden ilyen helyzetben megszólalásaikban kötelesek kifejezni, hogy a holokausztagadása elfogadhatatlan.

A TASZ álláspontja szerint ez a fajta politikai, közéleti kötelezettség jóval hatékonyabb, mint bármilyen kriminalizálás.

A törvényjavaslat indokolása az Európai Unió Tanácsa 2008. november 28-án a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló kerethatározatra (2008/913/IB kerethatározat) hivatkozik. A Kerethatározat azonban nem tartalmi korlátozást irányoz elő, hanem a beszéd meghatározott következményei, illetve azok veszélye esetén vár el szankciókat. A következmények, veszélyek erőssége, közvetlensége tekintetében a tagállamok az alkotmányos gyakorlatuknak és saját jogi fogalmi rendszerüknek megfelelően szabályozhatnak. A Kerethatározat 7. cikk (1) utal az Európai Unióról szóló Szerződés 6. cikkére és arra, hogy a tagállamok alkotmányos elveit és értékeit a kerethatározat nem kívánja csorbítani. A Kerethatározat 7. cikk (2) bekezdése szerint „ez a kerethatározat semmilyen tekintetben nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy olyan intézkedéseket hozzanak, amelyek ellentétesek az egyesülési szabadságra és a véleménynyilvánítási szabadságra, így különösen a sajtószabadságra, illetve az egyéb médiumokon keresztüli véleménynyilvánítási szabadságra vonatkozó alapvető elvekkel, ahogyan azok az alkotmányos hagyományokból vagy a sajtó, illetve egyéb médiumok jogaira, kötelezettségeire és eljárási biztosítékaira irányadó, a felelősség megállapítására vagy korlátozására vonatkozó szabályokból erednek.” A Kerethatározatból tehát nem következik, hogy a véleménynyilvánítás határaitra vonatkozó magyar alkotmányos rendszert módosítani kell.

A kezdeményezett törvénymódosítás figyelmen kívül hagyja az alapjogi rendszert, a büntetőjog már ma is alkalmazható szankciórendszerét valamint annak ultima ratio jellegét.

A TASZ álláspontja szerint a kirekesztő, rasszista és antiszemita beszédekkel szembeni fellépés alkotmányos kötelezettsége nem a büntetőjogi tiltással, hanem oktatással és a közhatalom gyakorlók ilyen jellegű megszólalásaira kialakított szankciókkal oldható meg hatékonyan.

A TASZ álláspontja szerint a beterjesztett törvényjavaslat nem alkalmas a rasszista, antiszemita, kirekesztő beszédek felszámolására, nem felel meg az alapjogi korlátozások szükségességi, alkalmassági tesztjének.

Kérjük az előterjesztőket, hogy a Büntető törvénykönyvet módosító javaslatukat vonják vissza.